

**LATVIJAS SENĀTA
NOLĒMUMU ATZIŅAS:
VĒSTURISKAIS
MANTOJUMS**

Latvijas Senāta nolēmumu atziņas: vēsturiskais mantojums

Izdevējs Latvijas Republikas Augstākā tiesa
Sagatavoja Judikatūras un zinātniski analītiskā nodaļa
Redaktore Anita Zikmane

Iespiests SIA „Dardedzes hologrāfija”
Metiens 150 eksemplāri
Rīga, 2019

ISBN 978-9934-8261-5-3

SATVERSMES SAPULCES LOCEKĻU IMUNITĀTE

Senāta Apvienotā sapulce 28/1922¹

S p r i e d u m s .

LATVIJAS SUVERĒNĀS TAUTAS VĀRDĀ

1922.g. maija mēneša „26.” dienā Latvijas Senāts Apvienotās sapulces tiesas sēdē, kurā piedalījās:

priekšsēdētājs senators K.Ozoliņš,
senatori Dr. A.Lēbers,
A.Sīmanis,
A.Gubens,
F.Vesmanis,
B.Disterlo,
virsprokurora v.i. A.Haritonovskis,
virssekretāra v.i. A.Zonne,

caurlūkojis Senāta virsprokurora 1922.g. 17.maija priekšlikumu dēļ jautājuma noskaidrošanas, vai tiesa var apcietināt no Satversmes sapulces tiesai nodotu un no līdzdalības sēdēs atstādinātu Satversmes sapulces locekli un izdarīt pie viņa kratišanas, izklausījis virsprokurora v.i. atzinumu, atrod: Latvijā pastāvošie likumi nostāda tiesu iestādes patstāvīgā un no likumdevējas, kā arī no izpildu varas neatkarīgā stāvoklī. Tiesu spriedumi taisāmi, sludināmi un izpildāmi Latvijas suverēnās tautas vārdā (1920.g. 1.jūnija likums²; lik. un rīk. kr. 1920.g. Nr. 186). Savā darbībā tiesu iestādes dibinājas uz Tiesu iekārtas, Kriminālproc. un Civ. proc. likuma noteikumiem. Nevienā no pievestiem kodeksiem, nedz arī to papildinājumos nav noteikumu, kuri paredzētu atsevišķu izmeklēšanas, tiesāšanas un spriedumu izpildīšanas kārtību attiecībā uz Satversmes sapulces locekļiem. Par Latvijas Satv. sapulces locekli varēja ievēlēt katru Latvijas pilntiesīgu pilsoni, kurš apmierināja vēlēšanu noteikumos uzstādītās prasības (L.S.S. vēl. lik. 4.p.). Nekādas atsevišķas pilsoņu šķiras privilēģijas likums S.S. locekļiem nepiešķir, un tāpēc viņi atzīstami par līdzīgiem visiem citiem Latvijas pilntiesīgiem pilsoņiem likuma priekšā, ciktālu atsevišķs likums nerada izņēmumus.

Radot izņēmuma stāvokli attiecībā uz S.S. locekļu neaizskaramību, 1920.g. 1.jūnija likums par Latvijas valsts iekārtu (10.p.) nosaka, ka S.S. locekļus var saukt pie tiesas atbildības, ja tam piekrist S.S. ar 3/5 klātesošo locekļu balsu vairākumu. Tātad līdz S.S. attiecīgam lēmumam katrā

¹ LVVA 1535.fonds, 13.apraksts, 66.lieta, 5.–6.lp. Nav publicēts.

² Latvijas valsts iekārtas pagaidu noteikumi. Likumu un valdības rīkojumu krājums, Nr. 4, 31.08.1920.

atsevišķā gadījumā S.S. locekļi kā apsūdzētie tiesu iestādēm ir pilnīgi neaizsniedzami un visi likumos paredzētie tiesas darbības soļi pret viņiem ir apturēti. Ar pievesto noteikumu likums tādā kārtā piešķir S. sapulcei tiesību vienīgi lemt par to, vai viņas loceklis attiecīgā gadījumā ir izdots tiesu iestādēm saukšanai pie atbildības vai ne – un ne vairāk. Nekādu S. sapulces iejaukšanos tiesas rīcībā attiecībā uz tiesāšanai izdoto S.S. locekli un nekādu ierobežotu un no S.S. atsevišķiem lēmumiem atkarīgu izmeklēšanas, tiesāšanas vai soda izpildīšanas kārtību šis likums neparedz. Tādā kārtā jānāk pie slēdziena, ka ar S.S. lēmumu par viņas locekļa izdošanu saukšanai pie tiesas atbildības izņēmuma stāvoklis, kādā S.S. loceklis nostādīts ar 1920.g. 1.jūnija likuma 10.pantu, ir atcelts un S.S. loceklis attiecīgā gadījumā nostādīts līdzīgi katram Latvijas pilntiesīgam pilsonim, kuru tiesa sauc pie atbildības, un ka tiesa bez kaut kāda cita atsevišķa S.S. lēmuma pret viņu var spert visus likumā paredzētos izmeklēšanas, drošības un tiesāšanas soļus, neizslēdzot apcietināšanu, kratišanu, korespondences caurlūkošanu u.t.t.

Šādu slēdzienu negroza Tautas Padomes 1919.g. 16.jūlijā pieņemtais likums par Tautas Padomes locekļu neaizskaramību. Šī likuma 2.pants nodrošināja Tautas Padomes locekļus vienīgi pret apcietināšanu un kratišanu, prasot tādos gadījumos Tautas Padomes piekrišanu un līdz ar to atstājot tiesai brīvas rokas visos citos izmeklēšanas, tiesāšanas un sprieduma izpildīšanas jautājumos attiecībā uz Tautas Padomes locekļiem. Kaut gan minētā likuma noteikumus burtiski ņemot, runā tikai par Tautas Padomes locekļiem, tad tomēr jāatzīst, ka tas līdz jauna noteikuma izdošanai attiecināms arī uz Tautas Padomei sekojošās tautas priekšstāvniecības, Satversmes sapulces locekļiem, kādā nozīmē izteikusies arī Satversmes sapulce savā 1920.g. 1.maija sēdē. Bet reizē ar to jāatzīst, ka 1919.g. 16.jūlija likuma 2.panta noteikums nav uzskatāms par tādu, kuram būtu piešķirama patstāvīga izņēmuma nozīme paralēli un neatkarīgi no 1920.g. 1.jūnija Satv. sapulcē pieņemtā likuma par Latvijas valsts iekārtu. Salīdzinot abus šos noteikumus, jākonstatē, ka Tautas Padomes 1919.g. 16.jūlija likums garantē likumdevējas iestādes locekļus vienīgi pret apcietināšanu un kratišanu, kamēr S.S. 1920.g. 1.jūnija likuma 10.pants garantē S.S. locekļus vispārīgi un visās lietās pret saukšanu pie tiesas atbildības, kurā ietilpst arī aresti un kratišanas.

Tātad jāatzīst, ka agrākais šaurais noteikums par tautas priekšstāvju aizsardzību vienīgi pret arestiem un kratišanām zaudē savu patstāvīgo nozīmi un atkrīt reizē ar jauna un plašāka likuma izdošanu (kāds ir 1920.g. 6.jūnija likuma 10.pants) par S.S. locekļu aizsardzību vispārīgi pret saukšanu pie tiesas atbildības, kurā kā tās sastāvdaļa ietilpst arī apcietināšana un kratišana.

Ja nu agrākā 1919.g. 16.jūlija likuma 2.panta vietā tagad spēkā pastāvošais 1920.g. 1.jūnija likuma 10.pants dod S. sapulcei tiesību ar

3/5 klātesošo locekļu balsu vairākumu lemt par S.S. locekļa izdošanu saukšanai pie tiesas atbildības un nerunā par S.S. tiesību lemt un norādīt tiesai, kādi tai konkrētā gadījumā šļi sperami un kādi ne, tad jāatzīst, ka ar S.S. lēmumu par viņas locekļa izdošanu saukšanai pie tiesas atbildības S.S. loceklis attiecīgā gadījumā ir nodots tiesas iestāžu likumīgā rīcībā pilnos apmēros, neatkarīgi no kādiem citiem vēl S.S. lēmumiem. Saskaņā ar sacīto S. sapulce, iznesot lēmumu par sava locekļa izdošanu saukšanai pie tiesas atbildības, arī nevar taisīt vēl kādu citu, likumos noteikto tiesas darbību ierobežojošu lēmumu, piem., par S. sapulces locekļa apcietināšanas aizliegumu, jo arī Satv. sap. lēmumiem ir jāturas pastāvošo likumu robežās. Satv. sapulcei gan ir tiesība likumus atcelt, tos grozīt un izdot jaunus likumus, bet pastāvošos likumus neievērot arī Satv. sapulce nevar.

Satversmes sapulces kārtības ruļļa 19.panta noteikums šī jautājuma izšķiršanā nekrīt svarā, jo tas runā vienīgi par Satversmes sapulces atsevišķu lēmumu par tiesāšanai izdotā locekļa pielaišanu pie S.S. plenārsēdēs un komisiju sēdēs, zīmējas vienīgi uz S.S. iekšējo iekārtu un nestāv nekādā sakarā ar tiesas darbību attiecībā uz tiesāšanai izdoto S.S. loekli. Tāpēc arī apsveramā jautājumā nav nozīmes, vai S. sap. savu tiesāšanai izdoto loekli izslēgusi no piedalīšanās Satv. sap. un viņas komisiju sēdēs vai ne.

Nemot visu šo vērā, Senāts nolēmj: atzīt, ka no Satversmes sapulces saukšanai pie tiesas atbildības izdoto Satversmes sapulces loekli tiesa var apcietināt un izdarīt pie viņa kratišanu bez atsevišķa priekš tam Satversmes sapulces lēmuma.

F.VESMAŅA ATSEVIŠKĀS DOMAS JAUTĀJUMĀ PAR SATV. SAP. LOCEKĻU IZDOŠANU TIESĀŠANAI.³

Nemot vērā: 1) ka ar Satversmes sapulces 1.maija sēdē pieņemto lēmumu, ievietotu 1920.g. „Valdības Vēstneša” 99.numurā, nodrukātā šīs sēdes atreferējumā, likums par Tautas Padomes locekļu neaizskaramību (1919.gada likumu un rīkojumu krājumu 107.numurs) attiecināts arī uz Satversmes sapulces locekļiem; 2) ka saskaņā ar šī likuma otro pantu un augšā aprādīto 1.maija lēmumu bez Satversmes sapulces atļaujas nevar nevienu viņas loekli apcietināt, nedz arī izdarīt pie viņa kratišanu par kaut kādu ar sodu apdraudētu darbu, pie kam iepriekšēja apcietināšana provizoriski pielaista tik tādā gadījumā, ja deputātu notver pie nozieguma izdarīšanas, jāatzīst, ka bez speciālas Satversmes sapulces atļaujas nevar viņas loekli apcietināt, nedz izdarīt pie viņa kratišanu.

[paraksts]
F.Vesmanis

³ LVVA 1535.fonds, 13.apraksts, 66.lieta, 4.lp.